

Børnebibler – en teologisk, litterær og illustratørisk undersøgelse

I min studieorlov har jeg læst mange af de børnebibler, der findes på markedet suppleret med sekundærlitteratur, en ph.d.-afhandling, hørt podcasts, deltaget i et kursus på FUV om børnebibler samt været på besøg i to lokale børnehaver.

Det har været en spændende og meget lærerig proces. Børnebibler er den primære kilde til den bibelske og kristne tradition for børn og deres familier til brug i private hjem – det er derfor vigtigt at have en viden om, hvordan børnebibler formuleres og kommunikeres. Som Astrid Lindgren så fint har skrevet: ”Vi skal ikke pakke vores børn ind i vat og bomuld – vi skal pakke dem ind i gode stærke fortællinger.”

Børnebibler er en mangfoldig genre med vidt forskellige metoder, inddragelse, illustrationer og teologisk ståsted – forfattet af både teologer, børnebogsforfattere og andre. Børnebibler er blandt de mest solgte bøger, men der findes ingen undersøgelser af, hvor meget de bliver læst. Jeg kan dog konstatere, ud fra mine besøg i to lokale børnehaver, at børnene dér genkendte flere af de børnebibler, jeg spredte ud på gulvet foran dem. Min undersøgelse gik ud på at se, hvilken børnebibel, der rent udtryksmæssigt fangede børnenes opmærksomhed. Det viste sig, at flere af børnene pegede på den bibel de genkendte hjemmefra – og ellers var det de farverige illustrationer af dyr samt de lidt anderledes og sjove illustrationer, der fangede deres opmærksomhed.

Pædagogerne måtte også pege på en børnebibel – den ene pædagog valgte ud fra forfatterne (en kendis fra fjernsynet) den anden valgte den, hun havde stående hjemme i bogreolen – så også her blev det tydeligt, at genkendelse har stor betydning. Kun to ud af de 10 børnebibler, jeg havde taget med, fik ingen opmærksomhed, hvoraf den ene, var den sidst nyudkomne bibel. Herefter fik flere af børnene lov til at vælge en bibel, de gerne ville have læst op fra. Som iagttagelse var det tydeligt, at børnene havde brug for medinddragelse; at der blev stillet spørgsmål, at de kunne være med i en undringsfase – på den måde blev det spændende for dem – uden de mistede fokus på historierne.

Børnebibler er en svær genre, da der her opereres med både børn og voksne. En narratør (den der læser fortællingen op) og en narratør (den der hører fortællingen) samtidig med, at der også er en implicit læser (det teksten forudsætter læseren ved) og en implicit forfatter, der bruger et bestemt sprog og nogle bestemte virkemidler. Herudover har børnebibler også en helt særlig brobyggerrolle – de er epokale; de skal tale ind i den tid, de udspringer af. Og på den måde skal de have to verdener til at mødes:

De skal bringe læseren nærmere teksten for at forklare det fremmede samtidig med, at de også skal bringe teksten nærmere læseren for at oversætte det fremmede. Og her får illustrationerne blandt andet en afgørende rolle – de bruges til at koble tingene sammen. Et eksempel er fra Sigurd Barretts børnebibel: ”Sigurd fortæller bibelhistorier” s. 155, hvor vi hører fortællingen om de tre kloge mænd og ledestjernen. Her er ledestjernen tegnet på en måde, så den ligner den stjerne, vi placerer i toppen af vores juletræ. Et andet eksempel er på s. 123, hvor vi ser dronningen af Saba, der spiser middag sammen med kong Salomo – en middag der består af blandt andet frikadeller – noget vi kan genkende – noget der taler ind i børnenes verden, og som dermed bliver et signal om, at det slet ikke er så fremmed.

En anden brobygningsstrategi er identifikationsfigurerne – mennesker med forskelligt udseende og ikke mindst børn – mange børn – for at illustrere at her er der en verden, der kan rumme børn. I Ida Jessens bibelhistorier hører vi f.eks. om Jesus, der døber et barn, selvom det jo slet ikke forekommer i Det Nye Testamente.

I børnebiblerne er der en stor overensstemmelse i de valgte fortællinger. Og det er netop kun fortællinger, der er medtaget i børnebiblerne – alt andet er valgt fra; poesi, profeti, breve m.m.

Teologisk formidler børnebiblerne, at Guds primære projekt er, at mennesker skal være gode ved hinanden. Og det er det Jesus skal lære menneskene – at leve fredeligt og kærligt sammen på en etisk forsvarlig måde. Hovedinteressen i børnebiblerne bliver derved i højere grad, som også Louise Heldgaard Bylund skriver i sin ph.d.-afhandling, dennesidig og velsignelsesreligiøs snarere end hinsidig og frelsesreligiøs, da de soteriologiske spørgsmål alene tages op sidst i børnebiblerne og dette på en relativ kortfattet og udetaljeret måde.

Gudsbilledet er afgrænset. Gud er en antropomorf – en personlig – Gud; Han er relationel, mægtig, vidende, mild og kærlig – Han er maskulin, Han bor i himlen og er far til Jesus og ALLE mennesker. Og det at Jesus er Guds Søn, det er selve fundamentet for børnebiblernes kristologi. I forhold til illustrationer er børnebiblerne tilbageholdende med at tegne Gud – de gør det kun der, hvor det er allermest nødvendigt for fortællingen og helst uden ansigt som den, der sidder oppe og kigger ned.

I børnebiblerne bliver de store spørgsmål sat på spidsen som f.eks. hvis ansvar er det, når det går galt? Og det ender gerne med klare svar og på den måde bliver teologien simplificeret – der er ikke plads til kompleksitet, nuancer og rum for at undre sig sammen. Vi ser også en tendens til at

nedtone det onde i børnebiblerne. Hvor meget ondskab og kompleksitet skal vi invitere børn ind i? Vi er dog begyndt at skubbe til det i dansk børnelitteratur, men vi er stadig forsigtige i børnebiblerne til trods for, at der her er en oplagt mulighed for at give sprog for meningsløshed. Spørgsmålet er bare hvordan vi gør det – uden at gøre Gud smålig og børnene bange?

I min undersøgelse af børnebibler, er jeg blevet opmærksom på vigtigheden i kendskabet til børnebibler – en overset og meget svær genre. Børnebibler er ikke BARE børnebibler, de indeholder teologiske forskelligheder – det er derfor vigtigt at overveje, hvilken børnebibel vi som kirke bruger og giver til blandt andet dåbsbørn. Kan vi stå inde for børnebibelens teologi? Et eksempel kan være; tror vi på dobbelt udgang eller alles frelse?

For nogle er børnebibelen det eneste møde med bibelen – desto vigtigere bliver det derfor, hvordan den formidles og hvilket Guds billede barnet og den voksne efterlades med. Er Gud en mand, der bor i himlen med langt hvidt skæg? Og er det muligt at udfordre denne ensidighed?

Børnebibler er skrevet af voksne til børn og afspejler hvordan voksne forestiller sig bibelen skal formidles til børn. Børnebiblernes forfattere synes at dele Løgstrups forestilling om, at man ikke må tage håbet og livsmodet fra børn. På grund af den manglende kompleksitet ender fortællingerne med mindre kant end biblen selv.

Noget af det jeg tager med mig fra processen her er, at jeg fremadrettet vil tage børnebiblen med, når jeg skal til dåbsamtale. Jeg vil helt konkret åbne bogen og introducere fortællingerne for dåbsforældrene og personliggøre børnebibelen, inden dåbsbarnet får den i gave på selve dåbsdagen.